

Türk Tıp Tarihi Arkivi

Cilt 1. No. 4. 1935

(İbni Sina) nın Tıbdan bir ürcuzesi

M. Şerefeddin Yaltkaya

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fa-
kültesi Ordinaryüs Profesörlerinden

Mukaddime

(İbni Sina) tıbdan iki (ürcuze [1]) yazmıştır. Bunun 750—800 beyitlik olan büyüğünü şerh edenler içinde meşhur feylesof ve tabib (İbni Rüşt - ölümü 595 - 1198) dahi vardır.

Bu büyük (ürcuze) nin metni (1245 - 1829) da (Kalküta) da basılmıştır. Bu ürcuzenin (موسى بن ابراهيم) tarafından (870 - 1465) de yazılmış olan şerhi (1313 - 1917) de İstanbulda Devlet matbaasında basılmağa başlatılmış idise de sekizinci formada kalmıştı. Bizim elimizde bulunan bu küçük ürcuze Mısır darüşşifası tabiblerinden (مدین بن عبد الرحمن) [2] namında bir zat tarafından (أبول الانيس والدرا النيس على منظومة الشيخ الرئيس) isimle şerhedilmiştir. Bunun ne metnin ve ne bu şerhinin basılmış olduğunu bilmiyoruz. Bu şerhi İstanbul kütüphanelerinden Ragıb Paşa kütüphanesile Veliyyüddin Efendi kütüphanesinde buldum. Bağdadlı Vehbî Efendi kütüphanesinde de bu (ürcuze) nin yalnız metnini gördüm. Bu nüshalardan Ragıb Paşa kütüphanesindeki 1482 sayılı nüsha ile 2542 sayılı Veliyyüddin Efendi nüshası arasındaki fark az ve bunlarla Bağdadlı Vehbî Efendi kütüphanesindeki 1407 sayılı mecmuadaki metnin farkı çoktur. Ragıb Paşa nüshasını (r) ve Veliyyüddin Efendi nüshasını (v) Bağdadlı Vehbî Efendinin nüshasını

[1] Vezni altı kerre (müstefilün) olan (recez) bahrinden yazılmış manzume demektir.

[2] Bu zat bu şerhini (998 h) de yazmıştır. Kendisinin خلاصة الاثر في اعيان (مدین بن) c. 4, s. 333 de görülen tercemei hali şudur : القرن الحادى عشر) (مدین بن) Mısırlıdır. Kendisi Mısırın hekim başısı idi. Tabib olduğu gibi aynı zamanda müverrih ve edib idi. (ريحانة الاباب) adlı bir eseri olduğu gibi bir de tarihi vardır. Müfredatı tıbdan (قاموس الاطبا) namında bir eserde yazmıştır. Vefatı tarihini çok araştırdım isede bulamadım. Yalnız (1044 - 1634) de hayatta bulunduğunu tesbit edebildim.

haftada iki defa acı öd içerim. Üzerine birde rakı çekerim. Ağrı da kesilir. Cinaydanın bu usul tedavisinin bütün arkadaşlarıma anlattım. Yarım asır evvel şimdiki gibi asrı ve ötlü ilaçlar, ve saire yok iken asırlarca evvel türkler opoterapiden haberdar imişler.

Sümer ve Eti tababetine ait bir kaç not [*]

H. Turhrn Dağlıoğlu

Sümerlilerin Nippurdan biraz ötede isin adile meşhur bir şehirleri vardı. Burası milâddan 2000 yıl önce mühim bir kültür merkezi olmuştu. Buradaki mabutlardan birinin adı (Gula) idi ki bu bir tıp tanrısı idi. Senenin muayyen bir gününde (hekimler odasında) diğer mabutlarla toplanırdı.

Hayat nebatının merkezi, yurdu burasıydı. Bu mabut her yıl bir gün Isin den Nippura gelirdi. Mabuda altın kaplar içinde muhtelif ilaçlar dağıtılır ve bu suretle bir çok hastalıkların önü alınırdı. Bu merasim yılbaşı gibi mühim bir gün telâkki edilirdi.

Sümerlerde hayat sembolü hayat suyu şeklinde görünüyordu. Sümerlerde falcılık ta mühim bir yer işgal ederdi. Hiç bir mühim hadiseye ciğer falile bakılmadan karar verilemezdi. Ciğer falı için fevkalâde merasim yapılırdı. Bunun için yazılmış tabletler vardı. Ciğer falı Sümer dini merasiminde en mühim bir mevzudu. Bütün bu fal ve sihrin gayesi insanı kötü ruhlardan ve hastalıklardan korunmaktı. Bu tılsım keyfiyeti milâddan önce (2000) yıllardan sonra bir ilim mevzuu teşkil etmişti.

Etilerde her vakit teşebbüsde bulundukları devlet işlerinde tefeül yolu ile tecrübelerde bulunurlardı. Kuşların harekâtı ve kurban edilen hayvanların ahşasının vaziyetleri çok mükimdi.

Fala şöyle bakılırdı: Meselâ memlekette sarı bir hastalık var veya kuraklık var, bu hal filân veya filan mabuda kurban verilmemek veya kesilmemek yüzünden olmuşsa kesilecek kurbanın ciğeri şöyle olsun, böyle olsun denirdi.

Mabutlarda kesilen kurban ciğeri rahiplerin gözü önünde çıkarılır, tetkik edilir ve buna göre teticeler çıkarılırdı

[*] Bu notlar Ankara Tarih - dil - Coğrafiya fakültesi profesörlerinden Prof. Dr. Lansberger ve Prof. Dr. Guterboek dan alınmıştır.

Quelques notes sur la médecine sumérienne et les Hitites

H. T. Dağhoğlu

Les Sumériens avaient une ville célèbre nommée Isin, un peu au - de là de Nippour. C'était un important centre de culture 2000 ans a, J. C. Une des divinités locales s'appelait Gula, qui était une divinité médicale. Un certain jour de l'année, elle se réunissait avec les autres divinités dans la chambre des médecins. C'était là le centre de la plante de vie. Et cette divinité venait chaque année un jour d'Isin à Nippour. Ici on distribuait dans des vases d'or de différents médicaments et de cette façon on prévenait à beaucoup de maladies. Cette cérémonie était considérée comme une tournée aussi importante que le premier jour de l'an.

La profession de dire de bonnes aventures occupait aussi une place importante chez les Sumériens. On ne pouvait jamais se décider au sujet d'un événement important sans consulter le foie. On faisait des cérémonies extraordinaires pour dire des augures par le foie. Il y avait de tablettes écrites dans ce but. Dire des augures par le foie était l'objet le plus important dans les cérémonies sumériennes. Le but de tous ces augures et magies était de sauvegarder l'homme des mauvais esprits et des maladies. Et ces choses de talisman avaient formé l'objet d'une science déjà 2000 ans avant J. C.

Chez les Hitites aussi on faisait pour chaque entreprise des expériences de consulter le sort. Le mouvement des ciseaux et la position des viscères des animaux sacrifiés étaient très importants. On consultait le sort de la façon suivante : p. ex. s'il y avait dans le pays une maladie contagieuse ou un soupçon de ce côté, et que cette situation était la conséquence du manque d'un sacrifice pour telle ou telle divinité, on arrangeait le foie de l'animal sacrifié de telle ou telle autre manière. Le foie de l'animal sacrifié dans les temples était extrait en présence de prêtres, étudié et des résultats en gagnés.

(Pris des Prof. Dr. Lansberger et Dr. Guterbock.)
